

Емил Манов

Трогателна екзекуция

Четиримата мъже прекосиха бавно разстоянието между вратата и трибуната на Комисията. Те вървяха с размерена, малко вдървена стъпка и вдигнати глави, като се опитваха да запазят достойнството си на възрастни хора. И все пак от време на време лицата им добиваха любопитния и плах израз на малчугани, попаднали за първи път в цирк и очакващи всеки миг някоя изненада: я клоунът, напопан като футболна топка, да експлодира, я някой от акробатите, които се люлеят и премятат под самия купол, да завърши своето салтомортале върху главите им, или пък тигърът да налага укротителката си.

Чувството на несигурност ги завладя още със стъпването им на космодрома. Смая ги преди всичко церемонията на посрещането, тъй като всъщност нямаше никаква церемония. Нямаше флагове и военна музика; липсваше нормалната възторжена тълпа от любители на исторически зрелища; не се чуха приветствени викове и никой не държа реч. Просто група млади мъже и жени, необикновено едри и красиви, се запътиха насреща им, подадоха им по един бял нарцис и им подариха по една приятелска усмивка. Последва кратък разговор. Разпитаха ги само за най-необходимото: как е самочувствието им след продължителното пътешествие, има ли болни между тях, какви са последните новини от Космоса!... И нито дума за високо отговорната мисия на експедицията. Когато доайенът на Научния съвет на звездолета направи опит да засегне този въпрос, посрещачите загрижено се спогледаха и повикаха летящо купе за бърза помощ. Доайенът въпреки протестите му бе инжектиран срещу умствена преумора и купето тутакси отлетя.

По-нататък нещата се развиха все в същия стил. Трябва да се каже най-напред, че хората от екипажа на „Паранойя“ не разбираха езика на своите съотечественици. Само преди двадесет години звездолетът бе стартирал от този космодром, а сега, за да беседват помежду си двете групи трябваше да използват услугите на един кибернетичен преводач, професор по древни диалекти. Това смути космонавтите още в началото. Те отговаряха на въпросите с известна заекване, както ученици отговарят на своите учители, макар че хората, които ги посрещнаха, бяха съвършено млади или поне така изглеждаха. И после, те не бяха сякаш хора, а говорещи славеи. Гласовете им напомняха сребърните звуци на арфа. Когато се случеше двама-трима да заприказват едновременно, екипажът на „Паранойя“ се унасяше в музикални преживявания и често пропускаше думите на преводача. Това затрудняваше контакта с групата на посрещачите.

Най-после – космонавтите напразно се мъчеха да разберат кои от

тези млади гиганти, надминаващи по ръст даже двуметровия им Командир, са официални лица и кои не. Те всички си приличаха като братя и сестри или поне като първи братовчеди. Облеклото им също беше еднакво. То се състоеше от полупрозрачна цветна материя, свободно и небрежно раздиплена по тялото, тъй че не скриваше красотата на мъжките и женските форми и придаваше изящна хармоничност на всяко движение. Трябваше човек да притежава тънка наблюдателност, за да определи по оттенъците на цветовете оттенъците във вкуса и характера на дадена личност.

Още по-лошо бе, че никъде по тези облекла не личеха каквито и да било знаци на отличие или на различие – нито по раменете, нито по гърдите, нито по ръкавите. Всеу Командира се вираше във всяка фигура поотделно: той не можа да открие нито един почтително приведен гръб, който би го насочил към някой по-горен чин. Тогава той смачка в юмрука си листчето с произнесен отговор на произнесената приветствена реч и незабелязано го пусна в нозете си.

Самочувствието на космонавтите беше под нулата. Наистина те бяха окачили всичките си ордени и медали, получени в първите години на пътешествието, преди радиовръзката със Земята да бе прекъсната, но това не ги спаси от чувството за малоценност. Те бяха потиснати. Те страдаха... Техни съотечественици ли бяха тези хора? В своята родина ли се бяха завърнали? Как ли щяха да живеят в един свят, толкова различен от предишния!

Тук се отнасяха с тях извънредно мило и почтително, но хората от екипажа предполагаха, че с такава почтителност се отнасят и умните родители към своите невръстни деца. Това ги дразнеше. Те бяха очаквали да ги посрещнат като герои и жертви на науката, а ги посрещаха като приятели – това вече бе съвсем нетърпимо. Чувствуваха се излъгани, измамани, ограбени. Най-сетне Командира на „Паранойя“ не се стърпя и доста рязко запита може ли да се надява на една среща поне с началника на космодрома, ако не с някое правителствено лице.

При този въпрос по лицата на посрещачите се изписа наивно недоумение. В следния миг обаче един от тях каза нещо, което кибернетичният преводач се въздържа да преведе, и цялата група се разсмя с весело добродушие.

Не по-малко странна беше и залата, дето по силата на непредвидени обстоятелства се намериха четиримата от екипажа.

Залата имаше форма на половин яйце, по-скоро на тъпата половина от яйце, разрязано напряко: кръгъл равен под, покрит с мека, черна

материя, а отгоре – един купол, украсен със светещи карти на съзвездия и галактики. На Слънчевата система бе отделено почетно място, но тъй като небесните пропорции бяха спазени твърде строго, тя можеше да се забележи само с помощта на някой свръхтелескоп, както в залата липсваше. Затова пък, към невидимата точица, дете би трябвало да се намира невидимото Слънце, сочеше една внушителна светеща стрелка.

Залата беше огромна и тиха и човек добиваше впечатление, че крачи из самия Космос по меко постлана пътека. Ако не бе кръглата трибуна по средата, и това впечатление би било пълно. То би било може би приятно за някои хора: намираха се наистина граждани, на които им стигаше да прескочат до Луната или до Венера, за да могат след това цял живот да се отдават на възпоминания и да минават за специалисти по космологическите въпроси. Ала четиримата мъже жадуваха за усещането на твърдата земна кора, за обикновена топла баня и легло без ремъци. Изгледът на звезди от всякакъв вид и величина им беше втръснал. Вън от това тревожеха ги мисли, които не им позволяваха да се порадват на тази великолепна зала...

Ах, ако те знаеха, че ще попаднат тук! Ако знаеха, те биха мълчали като риби, биха се въздържали от всякакви въздишки и възкличания. Но те не знаеха и не можеха да знаят това, а Командира от своя страна извърши непростима грешка. Екипажът на „Паранойя“ вече напускаше космодрома, когато Командира се изтърва да спомене, че не всичко е вървяло гладко през тези двадесет години странствуване из Вселената и че на кораба не е минало без някои спорове и недоразумения. В отговор един от младите посрещачи се плесна по челото:

– Дявол да го вземе! Та ние съвсем забравихме да ви запитаме по този въпрос.

– Нима е толкова важно? – учуди се Командира.

– Разбира се! Посочете ни, ако обичате, участниците в тези ваши... недоразумения.

Така Командира бе принуден да посочи освен себе си още трима от пътешествениците: един пълничък, необикновено поврътлив човек, конто страдеше навярно от нервен тик, понеже непрекъснато се усмихваше и кимаше; един мрачен мъж с дълъг нос и чело, което трябваше да изглежда високо; най-после един чорлав младеж с лунатични очи и твърде съмнителен външен вид: вратовръзката му стоеше малко накриво, панталонът му отдавна не бе видял ютия. Не бе си дал труд даже да почисти обувките си от космическия прах.

– Благодаря ви – каза младият гигант и Командира веднага го

хареса, защото го взе за длъжностно лице. – Вие ни правите голяма услуга. Комисията ще изпита истинско удоволствие от такава среща.

И четиримата космонавти се намериха в тая зала. Те не разбраха как бе станало това. Просто младият човек, когото Командира бе взел за длъжностно лице, ги бе помолил да се хванат за дрехата му и се бе изкашлял по особен начин. Те усетиха леко прималяване. Когато им светна пред очите, вече крачеха по мекия черен йод на тази странна зала, увиснала сякаш между небето и земята.

Впрочем залата наистина висеше на петстотин метра от земната повърхност – без каквито и да било следи от основи или подпорни колони. Тя служеше между другото за доказателство на някои още недоказани идеи относно законите на пустотата и антигравитацията. Около тази необикновена постройка бе създаден пояс от абсолютен вакуум. По някакъв начин тя бе напълно изолирана от всякакъв досег с планетата. Това показваше колко чувствителен бе станал човешкият род към проблема за споровете и недоразуменията – нещо, което ще бъде обяснено по-долу.

Зад трибуната с мълчаливо достойнство седяха членовете на Комисията. Те бяха трима. Един от тях трябваше да бъде председател, както предложи Командира на „Паранойя“. И той не се излъга. Председателят се отличаваше от своите колеги по това, че носеше островърха металическа шапка. Въпросното отличие беше малко за голямата му глава и изглеждаше твърде смешно – така би изглеждала през двадесетия век шапката на Мономах или шлемът на хан Исперих, син Кубратов, на главата на някой дипломат от кариерата, попаднал на официален прием. В случая обаче не се касаеше до някакъв маскарад; шлемът не бе от театрален картон, а от истински позлатен метал. Неговото предназначение бе съобразено с вкуса на хората, които дълго бяха отсъствували от земното кълбо, и това явно беше много целесъобразно, понеже тъкмо пред този шлем се спряха космонавтите. Наистина тяхното страхопочитание понамаля, когато съзряха младото засмяно лице на председателя, тъй неотговарящо на високото му положение, Шлемът обаче изигра своята полезна роля; видът му внушаваше добри надежди за мъдрост и безпристрастие.

Вече споменахме, че трибуната беше кръгла и поставена точно в центъра на огромната зала. Председателят и двамата му помощници седяха гърбом един към друг. Подобно необичайно разположение на тричленката, както се разбра по-късно, имаше своите удобства. Така, вместо да се съвещават зад някоя папка, при нужда тримата просто

опираха гърбовете си един о друг, затваряха очи и помълчаваха няколко секунди – това бе достатъчно, за да постигнат съгласие. Освен това, разпитваният имаше възможност да обикаля около тримата, кръговото движение улесняваше тока на мислите му, а, от друга страна, той можеше да се спре в която и да е точка на кръга. В такъв случай островърхият шлем преминаваше върху главата на съответния член на Комисията и разпитваният не губеше увереност, че говори тъкмо на председателя. По тази причина може би до края на заседанието и до самото произнасяне на съдбоносното решение космонавтите не успяха да установят кой всъщност беше председател на Комисията.

– И тъй – каза приветливо председателят. – Още веднъж – добре дошли на нашата добра млада Земя. Предполагам, че сте осведомени за целта на тази среща?

– Не съвсем – каза колебливо Командира.

– Позволете ми тогава две думи по въпроса... Доколкото се простират нашите сведения, иа звездолета ви е имало някои спорове и недоразумения. Те са възникнали между вас четиримата. Това показва, че звездолетът ви преди отлитането не е бил добре дезинфекциран и че сте избягнали задължителната ваксинация срещу съответния вирус.

– Говорите малко неясно – каза Командира.

– Ще разберете – каза председателят с усмивка. Той помисли един миг. – Възможно е във ваше време някои заболявания да не са били още установени... Не знам дали ви е известно, но в далечното минало въпросният вирус е причинил две атомни войни, а по-късно – още петдесет и три международни конфликта, разрешавани наистина по-скромно, с помощта на каменни брадви, стрели и копия. Това е забавило с едно-две хилядолетия възхода на нашата планета.

Четиримата мъже се спогледаха смаяни. Те не знаеха нищо за подобни събития. Думите на председателя звучаха като нелепа шега.

– Сами схващате защо съвременното човечество е толкова предпазливо по отношение на споменатия вирус – продължи председателят. – Естествено, сега срещу него се прилагат много по-радикални методи, отколкото имунизацията, която винаги е нещо преходно и несигурно... Дълг е прочее на нашата Комисия за психоантисептични решения да разглежда ВСИЧКИ и всякакви недоразумения, възникнали сред екипажите на космическите кораби, и да определя съответни мерки. Тази е целта на кашата среща... Кой ще говори пръв?

– Аз – каза Командира след известно мълчание.

– След него аз – каза мрачният човек с дългия нос.

– Може и аз – рече дребният чорлав младеж и кой знае защо се изчерви.

Само пълничкият повратлив мъж усмихнато кимаше ту към Командира, ту към председателя и не каза нищо. Председателят го изгледа с неподправен интерес:

– А вие?

– Аз... нямам какво да кажа – отвърна човекът.

– Нима? – учуди се председателят. – Защо тогава са ви включили в числото на спорещите?

– Аз мога да потвърдя това, което казват другите – прошепна човекът, който нямаше какво да каже. – За да им се повярва.

– За да им се повярва? – повтори изумен председателят. – Странно наистина...

Той опря гръб в гърбовете на двамата си колеги и затвори очи, сякаш се опитваше да си припомни нещо.

– Ах, да – засмя се той, когато краткото съвещание привърши. – Извинете, бях забравил за някои явления от Епохата на неуправляемата наследственост... А защо непрекъснато кимате и се усмихвате?

– Аз не мога да не се усмихвам – кимна човекът, който нямаше какво да каже. – Аз винаги съм се усмихвал. От самото си рождение. Затова и ме назначиха на „Паранойя“ като пръв помощник по въпросите на тишината. Но щом намирате, че не бива да присъствавам...

Човекът направи крачка към вратата. Председателят го спря:

– Моля, останете... Имате думата – обърна се той към Командира.

Командира свали фуражката си и я повъртя в ръце, сякаш искаше да почерпи от нея сили и разум. Върху кокардата ѝ блестеше емблемата на една от древните академии на науките: брадато лице, заспало върху дебела разтворена книга. Командира замислено поглеждаше лъскавата емблема.

– Слушам ви – подсети го председателят. – Ако ви затруднява изборът на уводни слова, може да започнете направо с причината на вашите недоразумения.

Командира потърси в ума си най-краткия отговор.

– Причината? – каза той бавно. – Причината е пред вас. Ето я!

И с тържествен жест протегна десница към рошавия млад човек с неогладения панталон. Председателят впи поглед в младия човек, но онзи не забеляза това, понеже се бе загледал в светещите карти на звезди и галактики по купола и в същото време тършуваше нещо из джобовете си. Председателят поклати глава и се обърна отново към Командира:

– Жестът ви е много нагледен, но не твърде ясен. Обяснете се, моля.

Командира се окашля.

– Няма да засягам въпроси, които не интересуват уважаемата комисия – започна той. – Все пак, за да се разбере цялата величина на неприятностите, които трябваше да понесем, както и сериозността на нашето оплакване, трябва да напомня за огромната историческа важност на нашата експедиция... На звездолета „Паранойя“, който имах честта да възглавявам, бе поставена задачата да осъществи първия контакт с една извънземна цивилизация. По-точно ние трябваше да стигнем до Четвъртата планета на звездата Гама от съзвездието Кит. По наши сведения аборигените на тая планета не се отличаваха с достатъчно висок морал и въпреки големия си технически напредък бяха далеч от постиженията на истинската, т.е. на нашата цивилизация. Това ги заплашваше с непоправими беди. Имахме инструкции следователно да ги вземем под своето крило и да им предадем нашия опит.

– Разбирам – каза усмихнат председателят. – Вие не сте подозирали какво се е случило на Земята след вашето излитане. В смисъл на опит.

– Не разбирам – погледна го с искрено недоумение Командира. – Искам да кажа само, че изпълнението на нашата трудна и величествена задача изискваше от екипажа ни, от всички вкупом и от всеки поотделно пълна монолитност, върховно напрежение на силите. За нещастие подборът на хората ми излезе не особено сполучлив – въпреки помощта на характеролозите, кибертеленаблюдателите и другите кадрооценъчни механизми. Впрочем вие веднага можете да се убедите в това... Бихте ли се опитали да отгатнете възрастта ни, моята и на моите спътници от „Паранойя“?

Той наведе глава, за да блеснат по-ярко белите му коси. Председателят огледа останалите трима – те всички бяха на различни възрасти. Мрачният мъж бе прехвърлил шестдесетте; на човека, който нямаше какво да каже, можеше да се дадат най-много четиридесет; рошавият млад човек едва ли имаше повече от двадесет и пет-шест години.

– Е добре – каза председателят. – Мисля, че отгатнах.

– Е, добре – каза Командира с тъжна усмивка. – Когато „Паранойя“ напусна земната орбита, ние всички бяхме на една възраст.

– Как! – едва не подскочи председателят.

– Да. Ние всички бяхме двадесетгодишни.

Залата се потопи в гъста, непроницаема тишина. Тричленката за известно време се превърна в скулптурна група от три красиви мъжки

статуи с класически профили. В очите на Командира, на неговия помощник по въпросите на тишината и на мрачния мъж пламтеше едва съдържана горест. Рошавият млад човек пребледня.

– Невероятно – каза най-сетне председателят. – И на какво се дължат тези печални различия между вас?

Командира кимна скръбно към рошавия и въздъхна:

– В тържествения миг, когато „Паранойя“ потрепера ст първите импулси на фотонния реактор, никой не подозираше какво представлява този човек. Тогава той се наричаше Ганей, както впрочем се нарича и сега, и минаваше за астробиолог... Ние твърде късно разбрахме грешката си.

– Нима той не изпълняваше своите функции? – рече строго председателят и хвърли поглед към Ганей, но онзи бе извадил един бележник и унесено драскаше нещо на последната му страница.

– Ох! – изпъшка Командира. – Функциите си той изпълняваше. Даже с изключително старание. Целият въпрос е как ги изпълняваше...

– А именно?

– Първият признак за безредие и опасност на звездолета се появи още преди да напуснем пределите на нашата планетна система. И то в образа на един щиглец.

– На един щиглец? – възкликна председателят.

– Да, на един истински, жив щиглец – рече някак обиден Командира, сякаш му бе гласувано недоверие. – Не знам дали си представяте какви затруднения може да причини едно такова дребничко наглед пернато на борда на един звездолет!

– Точно тъй – кимна енергично човекът, който нямаше какво да каже.

Командира обаче го изгледа накриво, без следа от благодарност, и продължи:

– Веднъж по времето, когато се готвехме вече да се откъснем от Слънчевата система, минах да проверя дежурствата по главните постове, а именно: реакторното преддверие, кухнята за пишезаместители и кабината за управление. В реакторното и в кухнята констатирах висока бдителност. Приближавам кабината за управление с намерението да надникна и там само за формалност, тоест без никакво съмнение, че всичко е в ред, когато внезапно дочувам някакви непонятни трели и писукания. Ай, дявол да го вземе, казвам си, дали пък не бълувам? Какви ти пойни птици на нашия величествен кораб? Доколкото знам, такива не се предвиждат нито като жив, нито като мъртъв инвентар... Стоя и се

ослушвам: не, не е бълнуване. Отварям вратата и какво да видя? Ганей!

– Чудно – забеляза председателят. – Как се е вмъкнал там?

– Не се е вмъкнал – възрази почтително Командира. – Той беше дежурен за една десета парсек тъкмо на тоя пост... Та какво да видя, както казах! Ганей, а на коленете на Ганей – един кафез. А в кафеза някаква малка писукаща птичка, която впоследствие според обясненията на същия Ганей се оказа най-обикновен земен щиглец!

– Щиглец на „Паранойя“ – изуми се председателят. – Възмутително!

– Същото чувство изпитах и аз – потвърди Командира. – Ганей така се бе захласнал във въпросните трели и писукания, че сам писукаше, тоест подсвиркваше с уста и даже подскачаше на стола, като се опитваше да подражава на своя пернат събеседник... Останах като гръмнат. Моят рефлекс обаче ми подсказа навреме да насоча поглед към телевизоекрана. Спуснах се като луд нататък, занатисках ръчките и бутоните... Това именно е едно от най-силните преживявания в моя живот. Защо мислите? Защото индикаторите нервно сигнализираха за сгъстена материя на пътя на звездолета. Представете си! Ако бях закъснял само с една стотна от секундата, щяхме да се напъхаме и което е още по-страшно – да се заклещим безвъзвратно между Сатурн и неговия тайнствен пръстен... А Ганей даже не бе забелязал моето присъствие! Питам го няколко часа по-късно – отде е този щиглец на звездолета и защо той се опитва така глупаво да му подражава. На последния въпрос Ганей не можа да отговори, а на първия... Опита се да ме убеди, че взел щиглеца с цел да проучи измененията на неговите звукови ефекти в условията на Четвъртата планета.

– Похвално намерение – забеляза председателят, след като се посъветва със своите двама колеги.

– Да, но аз проверих самолично инвентарните списъци. Там щиглецът не фигурираше.

Председателят погледна изразително към Ганей.

– Хм – рече той. – Тази история много ми мирише на анархия, Ганей. Май че ще си имаме работа с вашия хромозомен апарат.

Космонавтите не разбраха нищо от репликата, но двамата колеги на председателя леко потръпнаха.

– Тази именно история, както благоволихте да се изразите, бе първият сигнал – продължи Командира, окуражен от съчувствието на комисията. – Вторият сигнал бяха очите на Майя.

– Момент – пресече го председателят.

Той опря плещи в гърбовете на двамата членове на Комисията и затвори очи. Когато ги отвори, в тях бликаше смях.

– Мисля, че ви разбирам – каза той. – По липса на по-съвършени уреди вие сте взели на звездолета онова древно изобретение... Ха-ха-ха!... Извинете. Имам пред вид оня статичен робот, който според някои източници е носил името Майя и е указвал посоката към голямото съкровище на инките... Вие сте използвали робота, за да установите произхода на нередностите. Не е ли тъй?

– Уви, не – каза Командира. – Майя за съжаление не беше робот... Майя беше обикновена космотелеграфистка на звездолета ни. Предполагам, че сте я забелязали при посрещането.

– А! – оживи се председателят. – Не бе ли онази прелестна жена с руси коси, топирани във форма на купа сено?

– За жалост, не. Майя стоеше до нея, ако си спомняте. Майя притежава тъмни коси и истински живи очи. Толкова живи, че аз скоро съжалих, дето съм я приел на „Паранойя“... А русокосата бе лекарка на нашия кораб. Един много сполучлив женски робот.

Председателят не можа да скрие своето разочарование.

– Говорете по същество – каза той. – И тъй?

– И тъй – продължи Командира следващите два парсека Ганей възстанови доброто си поведение. Той предаде щиглеца на хранение в специалния склад за взривове и отровни химикали. Ключът от този склад се намираще винаги в джоба ми... Ганей вземаше проби от органичната среда на попътните планетни системи, обработваше този материал теоретически и докладваше в съвета. Бяхме възхитени от неговата ерудиция. Появи се даже мнение да го назначим за главен докладчик по космобиологичните проблеми. Но един ден по време на едно от нашите заседания се случи нещо невероятно...

– Още един щиглец?

– Не, председателю. В сравнение с новата му простъпка щиглецът бе само един невинен епизод... Накратко казано, аз трябваше да повторя три пъти един и същи въпрос, преди Ганей да ми отговори.

– Наистина невероятно – каза председателят. – Той не изглежда толкова тъп.

– Прав сте – отвърна Командира. – Излезе, че той, вместо да гледа в очите на Командира, както гласи член първи от устава на „Паранойя“, през цялото споменато заседание е гледал – къде мислите? В очите на Майя.

Тук Командира направи многозначителна пауза. Паузата бе

използувана от тричленката за съвещание и размисъл, а от Ганей – за да впише още нещо в бележника си.

– Ясно – каза председателят.

– Повече от ясно – обади се за първи път един от членовете на тричленката. – Аз веднага я забелязах тази Майя. Тя има едни очи!

– Радвам се, че мисълта ми стигна до вас – каза Командирът. – Как трябваше да постъпим в случая? Ние, тоест аз, бяхме длъжни според устава незабавно да изхвърлим Ганей от кораба. Но доколкото космическото пространство не бива да се задръства с тела, чужди на естеството му, ние, тоест аз, го оставихме на звездолета. За оправдание може да ни послужи само обстоятелството, че не разполагахме с друг астробиолог.

– Правилно – кимна председателят, при което Ганей го погледна с широко отворени очи и записа още нещо в бележника си.

– Задоволихме се да го изолираме временно от всякакъв видим контакт с очите на Майя... За съжаление с това нашите изпитания не свършиха – продължи Командира. – Много скоро произлезе нещо, което ни накара да се замислим сериозно за съдбата на нашата експедиция. Това стана по време на принудителното ни кацване на една от планетите в съзвездието „Косите на Вероника“. В нашия корабен дневник тази планета е означена като KB-X-2745910, макар Ганей по причини, които тогава бяха още непонятни за нас, настояваше да я наречем Хризантемата на Вероника. Както се досещате, подобно предложение не можеше да ни остави безразлични. То ни накара да засилим своята бдителност. По-късно решихме изобщо да избягваме кацането на подобни планети.

– Защо така? – попита учтиво председателят.

– Поради особеностите на този вид планети... KB-X-2745910 бе населена само с дребна и безопасна фауна, но имаше за съжаление силно развита флора. Главното бе флората. Преобладаваха тревисти звездоцветни растения, храсталаци, които издаваха определена миризма, и някакви странни безцветни дървоподобни...

Тук Ганей неочаквано захлопна бележника си така, че всички трепнаха. В очите му тъмнееше страдание. Председателят го изгледа:

– Искате да кажете нещо?

– Как може да се приказва така за Хризантемата на Вероника! – възкликна Ганей. Слабичкото му лице бе станало мораво. – Чуйте, та това е... Аз нямам думи...

– Моля, намерете думите си – каза хладно председателят.

– Това е кощунство – каза Ганей. – Тук си позволяват да оскърбят Вселената...

– Момент – прекъсна го председателят. – Трябва да ви напомня, че всеки си има своя гледна точка. Поне в епохата, когато вашият звездолет е литнал към звездите, това е било толкова естествено, колкото и нежелателно.

– Възможно... Но вие не знаете каква планета е Хризантемата. Та самата дума планета звучи за нея обидно. Това е един цветен сън, зареян в пространствата, шедьовър на вселенското въображение!... Представете си за миг една безкрайна равнина, разлюляно море от цветя с невидана форма, с всички багри на дъгата... Равнина, излъчваща светлина и аромат, мир и хармония... И на тоя фон – горички от дървообразни, както ги нарекоха тук, а всъщност – дървеса със златисти корони и бисерносинкавн дънери... И причудливите контури на онези лилави и пурпурни скали, които се издигат тук-таме като стражи на красотата, като паметници на древни божества... Боже мой, колко беден е човешкият език!... Листенцата на онези цветя бяха едри колкото човешка длан, но толкова нежни, че умираха от едно докосване. Когато минавах край тях, цветовете се разваряха и накланяха към нозете ми, сякаш ми казваха; „Добре дошъл, Ганей, добре дошли, мили хора! Толкова дълго ви чакахме!“...

– Фантазии – обади се Командира. – Аз лично съм се разхождал сред тия цветя, доколкото липсваше пространство без цветя. Мога да свидетелствувам с чиста съвест, че подобен феномен не се наблюдаваше: тия растения нито се разваряха, нито се покланяха. Само пречеха на движението.

– И още – продължи Ганей, сякаш не бе чул забележката на Командира и с поглед, конто минаваше извън стените на залата – представете си над една такава равнина леки цветни облаци от птици, нещо средно между колибри и орхидеи... Тези облаци се спускаха ниско над цветята и замираха в целувка, от която се ражда живот и светлина... О, и всичко това тук се нарича флора, фауна!

Ганей се задъхваше. Председателят сви рамене.

– Странни съждения за един астробиолог.

– Нали – поде Командира. – Както ще се убедите сами, председателю, тези съждения не носят случаен характер... И тъй, ние кацнахме на KB-X-2745910 поради авария в левия отражател на реактора. Техниците се заловиха за работа, нашите учени – с необходимите изследвания за евентуално оползотворяване на планетата. В скоби казано, излезе, че тя е твърде бедна откъм ценни изкопаеми, да не говорим за съвършено невзрания й химически състав... Ганей помоли да му дадем един от

нашите въздуходолети, за да вземел биопробы от различните климатични пояси. Удовлетворихме молбата му. Планетата не бе голяма и ние изчислихме, че за обиколката ѝ надлъж и нашир ще са нужни не повече от четиристотин земни часа.

– Абсолютно вярно – закима човекът, който нямаше какво да каже.
– Аз сам изчислих това.

– За нещастие, и този път Ганей ни подведе – продължи Командира. – Определените му часове минаха, цифрата им се удвои. Ремонтът на „Паранойа“ отдавна ое завършен. Физиците, химиците, почволозите, математиците, философите и прочее персонал вече се шляеха без работа. А Ганей не се завръщаше. Опитите ни да се свържем с него по радиото не дадоха резултат. Трима от най-добрите ни пилоти облетяха планетата. Пуснахме и зонд-ракети, чувствителни към миризмата на човешкото тяло – от Ганей никаква следа... Нашето безпокойство прерасна в тревога. Някои, по-специално телеграфистката и лекарката, бяха обхванати от паника с признаци на хистерия... Тогава организирах три големи експедиции за издирването на Ганей. От научно гледище бе важно да се установят поне причините на неговата гибел. Аз лично възглавих една от експедициите. И какво, мислите, излезе от всичко това?

Тук Командира млъкна за миг. Тричленката буквално бе настръхнала от любопитство. Галактиките по небесните атласи на купола примигваха озадачено.

– Интересно, какво излезе? – попита председателят.

– Нищо – отвърна Командира с въздишка. – Дори повече от нищо... След дълги лутания петорката въздуходолети, които ръководех аз лично, се натъкна най-сетне на нашия астробиолог. Къде мислите? В една долчинка на тропическия пояс... Това стана съвършено случайно. Добре, че водачът на втория въздуходолет страдаше от колики, та се наложи да спрем точно на това място. Водачът се скри зад един храст. На неговия вик ние се втурнахме към храста и там именно намерихме Ганей. Той си седеше преспокойно, опрял гръб на един от ония безцветни дънери. Той се усмихваше и същевременно проливаше сълзи. Около него се белееха разпилени листове хартия. Пръстите му бяха изплескани с мастило, едно петно имаше и на носа му. Явни симптоми на непознато душевно заболяване... „Ганей – попитах го аз. – Какво правиш тук?“ „А?“ – рече Ганей. Аз повторих въпроса си. Тогава той като че излезе от своето вцепенение и пошепна: „Съзерцавам“. Направих знак на нашата лекарка да се приближи... „Какво съзерцаваш?“ – попитах го. „Околността“ – отвърна той със същата блажена усмивка и пак устреми

поглед нанякъде. Проследих погледа му – този път той съзерцаваше лекарката... Заповядах да му се даде първа помощ. Вместо това лекарката се наведе и го разцелува. Пред всички ни.

– Чакайте, вие казахте, че тя е лекарка робот.

– Да, но това не ѝ пречеше да проявява определен вкус и даже някои женски капризи... Що се отнася до Ганей, той бе много отслабнал, тъй че с големи усилия отвърщаше на целувките. Храната му бе стигнала само за петстотин часа. Когато го запитвахме по-късно как е оживял, той отвърщаше, че се бил хранил от пейзажа на планетата.

– Наистина ли, Ганей? – попита строго председателят.

Ганей се сви целият от срам, но потвърди. Той бе запазил редкия за епохата си навик да се изчервява. Командира продължи:

– Наредих да го пренесат на моя въздухоходлет, понеже той бе сплескал своя в една от ония чудни, както ги нарече, скали... Той обаче оказа неочаквана съпротива. Разбрахме, че не желае да се качи на въздухохода, ако не му предадем листовете хартия, за които споменах по-горе. Направихме го. Той се успокои. Веднага след завръщането си па „Паранойя“ напуснахме тази зловеща планета... Излишно е да ви казвам, че Ганей оздравя бързо под грижите на лекарката и не без помощта на космотелеграфистката. Щом стъпи на нозете си, поискахме да ни представи доклад за своите биоизследвания на KB-X-2745910. И едва тогава разбрахме причината за недостойното му поведение изобщо, както и пагубното влияние, което тази планета оказва върху хора с неустойчива психика.

– Да? – каза председателят. – Как разбрахте тези неща?

– Неговият доклад – каза бавно и с мрачна тържественост Командира, – неговият доклад бе написан в мерена реч!

– И таз добра! – възкликна председателят, тоест третият член на комисията, тъй като развълнуваният Командир бе успял междувременно да обиколи трибуната.

В залата отново настъпи тишина. Командира мълчеше и гледаше пред себе си със съзнанието, че е завършил своето дело. Мрачният мъж се усмихна. Човекът, който нямаше какво да каже, така вдъхновено кимаше, че всички се изплашиха да не получи фрактура на вратните прешлени. Ганей драскаше с трескава бързина в бележника си.

Председателят се бе загледал в светлините на необятния град – там, долу, на петстотин метра под антигравитационната зала – и едва ли някой би могъл да отгатне направлението на мислите му. Челото му беше гладко, устните – неподвижни, очите – безстрастни. Той свали шлема от

главата си, почеса се и пак го сложи.

– Мога ли да видя доклада?

Командира тутакси измъкна изпод китела си един изпомачкан свитък и го подаде, като чукна токове.

Председателят се наведе над доклада. Този път Ганей не записваше нищо, а напрегнато следеше чертите на младото председателско лице, сякаш от неговия израз зависеше животът му.

Председателят подаде свитъка на своите колеги и докато чакаше да свършат с четенето, гледаше към Ганей, като че се опитваше да реши някаква сложна задача. После тричленката опря гърбове и затвори очи.

– Интересен доклад – каза най-после председателят. – От известно гледище, разбира се. Примитивна образност, сила на чувствата и тъй нататък. Но никаква научна стойност... Ще прибавите ли още нещо? – обърна се той към Командира.

– Не зная дали си струва трудът – заяви Командира. – Имам честта да представлявам мисията на „Паранойя“ и не бих желал да си хабя думите напразно. Все пак ще си позволя да подсиля още малко впечатлението от своите показания... След представянето на Ганеевия доклад свиках незабавно нашия Научен съвет. Мненията бяха извънредно противоречиви. Едни настояваха Ганей да бъде подложен на продължително лечение в кастрационната камера на звездолета; други – да бъде настанен на някой от безбройните астероиди, между които непрестанно се провираше нашият кораб; трети, ръководени от фалшиво чувство на хуманност, държаха много да му се даде едноминутна почивка в дюзите на реактора, дето бацилите от Хризантемата на Вероника биха били незабавно издухани... Аз обаче не се съгласих. Аз отговорях за целостта, телесна и душевна, на всички членове на екипажа и си представих какви затруднения биха ми причинили подобни решения след завръщането на нашата родна Земя. В крайна сметка поискахме Ганей за известно време да не излиза от своята каюта. Той прие разумно решението ни. Стори ми се дори, че се зарадва. На кораба настъпи кратко затишие. Казвам кратко, защото скоро след това се случи неприятно сблъскване между някои членове на екипажа.

– Нима? – рече председателят.

– Да – отвърна Командира. – Сблъскването стана между Майя и лекарката. Във формата на ръкопашен бой... Първата ни мисъл бе, че антагонизмът между тези жени се дължи на разликата в боите им: лекарката бе блондинка, а Майя – брюнетка.

– Не брюнетка, а шатенка – внесе поправка Ганей. – Държа да се

отбележи в протокола... Моля да не ми се приписват слабости, които нямам.

– Взема се под внимание – каза председателят. – Продължавайте, Командире.

– Дадохме успокоителни хапове на жените и сами глътнахме такива. На следния ден обаче сбиването се повтори – този път в по-тежка форма, защото в ръката на Майя остана великолепен кичур руси коси... Едва тогава и благодарение на отличния нюх на нашия колега – тук Командира ласкаво наклони глава към мрачния стар мъж – ние открихме причината на конфликта.

– А именно? – подкани председателят.

– А именно: под възглавниците на двете жени намерихме листове с мерена реч.

– Пак на астробиологическа тема? – рече изумен председателят.

– Не, на съвсем друга тема...

– О! И на какво бе посветена мерената реч?

– На жените – каза Командира. – На всяка поотделно.

– О! – повтори председателят и бутна шлема си на тила. Той даже забрави да го предаде на своя съсед, въпреки че Командира енергично обикаляше трибуната. – Тук е нужно да изясним един кардинален въпрос... Гражданино Ганей, в коя от двете бяхте влюбен?

– И в двете – каза скромно Ганей, като погледна обувките си.

Гърбовете на тричленката се залепиха един о друг и се отлепиха след продължително общуване.

– Не ни е много ясно – каза председателят. – Но от известно гледище това би могло да се извини. Като рецидив на неуправляемите хромозоми... Все пак, какъв беше вашият краен избор?

– Майя – отвърна все така скромно Ганей. – Тъй или иначе тя е шатенка. Нейното естество има по-топъл характер.

– Хм, да – каза само председателят.

Командира подръпна полите на тъмния си кител, при което ордени-те на гърдите му сърдито звъннаха.

– Как трябваше да постъпим в този случай? Ние намерихме най-доброто решение: забранихме на Ганей да се занимава с мерена реч до завръщането ни на Земята.

– Разумна постъпка – одобри председателят.

– Да – въздъхна Командира. – Трябва обаче да отбележа, че резултатът бе повече от печален... От този момент нататък на „Паранойя“ се появи някаква нечиста сила, дух на хаос и смут. Започнахме да

намираме листчета с мерена реч във всички кътове и кътчета на звездолета: в коридорите на главния корпус, в каюткомпанията, под леглата на екипажа, в баните и дезинфекционните камери. Дори отводните тръби на мивките бяха задръстени... Ние запазиме няколко образца като веществени доказателства.

– Благодаря – каза председателят.

– Източник на този потоп от листчета очевидно бе кабината за управление, защото след дежурство на Ганей индикаторите показваха, че той не е следил индикаторите... Корабът започна да натежава от неимоверните количества хартия. Скоростта му намалая. Появи се опасност да спрем и да увиснем безнадеждно в пространството... Най-необяснимото бе, че екипажът и членовете на Научния съвет проявиха интерес към листчетата. Четяха ги даже на важни заседания. Понякога избухваха в непочтителен смях.

– Защо непочтителен?

– Голяма част от мерената реч засягаше мене и моя помощник – обясни срамежливо Командира.

Той бръкна в десния си джоб и подаде два листа на председателя. Тричленката събра глави над листовете. Миг по-късно залата със светещи карти на съзвездия и галактики се разтърси и потрепера. Тричленката се смееше с все гърло... Ганей се сепна и се огледа. Тримата му колеги от „Паранойя“ тревожно се размърдаха, но запазиха присъствие на духа. А залата продължаваше да се тресе и даже светлините на безкрайния град под нея като че почнаха да се вълнуват.

Пръв се опомни, разбира се, председателят. За да върне устата си в нормално положение, той притисна бузи с мощните си юмруци и погледна към Командира:

– Свършихте ли?

– Свършвам... – каза неопределено Командира. – Желая да бъда обективен и да прибавя нещо в полза на Ганей. След почистването на звездолета от хартиите той се вразуми. Разложението сред екипажа бе прекратено. Ганей полагаше всички усилия да бъде полезен на мен и на нашата мисия.

– Това е добре – забеляза председателят.

– Да, той гореше просто от желание да помага. Но...

– Но?

– Но работата почти винаги завършваше с това, че трябваше да го спасяваме от благородните му пориви... Да вземем например случая с аварията на дефектния лъч отражател на реактора, която се повтори

малко преди пристигането на Четвъртата планета на Гама. Той се спусна пръв да поправя пукнатината и трябваше цялата ни команда да се хвърли след него и да го хване за пеша, за да не се превърне в облаче пара... Или, да речем, когато Майя заболя от космосука. Гаией прояви истинско себеотрицание. По цели нощи бдеше над нея, опитваше се да я развесели. Но какво произлезе от това негово себеотрицание? Произлезе едно бебе.

– Ясно – рече председателят, – Всичко е ясно... Някой да иска да добави нещо?

Човекът, който нямаше какво да каже, направи крачка напред:

– Всичко, което изрече тук всеуважаваният Командир ка „Паранойя“, е абсолютно вярно, тоест вярно е безусловно и непреходно.

– Радвам се – каза председателят.

– Само още нещо, което Командира несъзнателно пропусна. Нашият бивш астробиолог много често крадеше от склада лъченепроницаеми скафандри.

– Че защо са му били те?

Но човекът, който нямаше какво да каже, бе изчерпал запаса си от думи. Той нямаше какво да каже. Командира се усмихна снизходително:

– Моят помощник желае да съобщи, че Ганей от време на време излизаше в космическото пространство без разрешение. Заедно с космотелеграфистката Майя.

– Защо?

– За да можел да сравни по-добре блясъка на очите ѝ с този на крайпътните звезди... Веднъж едва не ги загубихме в околностите на Еридан. Трябваше да се върнем цял половин парсек, за да ги приберем на кораба.

– Това е вече много – каза председателят.

Това наистина бе вече много. Комисията за психоантисептични решения проявяваше признаци на умора. Повествованието за драматичните събития на „Паранойя“ и чувството за отговорност, което растеше всеки изминат миг, бе претоварило дори широките плещи на тримата млади гиганти.

Председателят даде едноминутна почивка. За да я използват, Командира отпусна десния си крак и се облегна на човека, който нямаше какво да каже и който от своя страна с готовност подложи рамото си: тази картина беше толкова умиротелна, че тричленката се просълзи. Ганей все така неуморно пишеше в бележника си. От време на време той вдигаше глава и погледът му се рееше из пространството на странната

зала. Това обстоятелство като че смущаваше и озадачаваше тричленката, тъй като хората, които пристигаха от Космоса, имаха обикновено ясен и целенасочен поглед.

Само мрачният мъж с дългия нос гореше от нетърпение да вземе думата. Председателят забеляза това и прекрати почивката.

Мрачният мъж извади от пазвата си две дебели тетрадки. Прелисти ги набързо, понеже и без това притежаваше огромна и всеобемна памет, и ги захлопна.

– Преди всичко искам да заявя – почна той, – че никоой не ми е възлагал допълнителната длъжност, която изпълнявах на кораба-звездолет „Паранойя“. Ръководило ме е единствено моето съзнание за дълг към земното кълбо.

– Вярваме – каза любезно председателят.

Мрачният мъж приглади назад своя алаброс, като се стараше да увеличи височината на челото си.

– В такъв случай ето ви моите допълнения към току-що казаното. Първо. Тук присъстващият бивш астробиолог на „Парансийа“ показва по време на пътешествието и някои други подозрителни особености, които за съжаление убягнаха от вниманието на Командира... Така например Командира отбеляза, че Ганей се оказа неподходящ за „Паранойя“. Но защо се оказа неподходящ? Като отговаряше на този въпрос, Командира се увлече от фактологията. Той не засегна съществената страна на въпроса, тоест проблема за тълкуването на известни проблеми в границите на допустимото... В сравнение с нарушенията на Ганей в тая област неговата слабост към мерената реч с всичките й последици е просто смехотворна по своята незначителност... И тъй, първо. Когато „Паранойя“ наближи околностите на Юпитер и нашата Земя поради пространствено необходими и безусловно детерминирани причини придоби вид на точка с размерите на една хилядна от светулката, в този именно момент Гакей се изказа неправилно и съвсем безогледно в смисъл, че на подобна светулка било невъзможно да живеят дори щиглечи; най-много, каза той, тя могла да се обитава от някои видове инфузории... На моя въпрос – отде му идват подобни мисли – той отвърна, че му идвали от някакви космо... космологи... космогонически сравнения, в които земното кълбо играело известна роля. При това избухна във висок смях, с което нанесе допълнителна оскърбление на нашата родна Земя. Думите му, както и споменатият вече смях говореха определено за едно скептикоагностико-нихилистично отношение към познаваемостта и обладаемостта на Вселената... Второ. Опитах се да му обясня някои

въпроси, свързани с мястото на инфузориите в развитието на вселенската култура. Но той, Ганей, се оказа невъзприемчив до такава степен, че смехът му този път прозвуча хомерично. *Nota bene!* Трето. Като видях, че усилията ми отиват на вятъра, намекнах му, че неговото държане не само хвърля сянка върху високата мисия на инфузориите, но би могло да причини затъмнение на собствената му репутация. А той рече: „Знаете ли, носът ви е необикновено дълъг. Не ви ли нарушава душевното равновесие?“ И още ме попита – какво собствено се опитвал да помирише моят нос в една космическа обстановка, състояща се от крайно разреден газ, който нямал нито цвят, нито вкус, нито мирис.

– Странни въпроси – рече председателят.

– Трябва да кажа, че аз ги разбрах – продължи мрачният мъж. Той се загърна по-добре в своята сива дреха и огледа панталона и обувките си, като че се съмняваше в тяхната достатъчна сивота. Но остана доволен. – Явната трансценденталност на тези въпроси показваше, че Ганей смесва „нещото в себе си“ и „нещото в мен“ с цел да ми повлияе отрицателно. Разбира се, това не му се отдаде. Което се потвърждава от тези две дебели тетрадки. Четвърто...

– Не е ли достатъчно? – попита председателят.

– Не. Едва сега стигаме до главното... Четвърто, ние кацнахме найсетне на Четвъртата планета на Гама от съзвездието Кит. Тази планета бе целта на нашата експедиция, по-скоро средството за постигане на целта, както може да се види от нашия корабен дневник. Преди двадесет години, в момента на отлитането „Паранойя“, бе констатирано...

– Преди две хиляди години – поправи го председателят.

– Да, преди двадесет години – недочу мрачният мъж – бе констатирано, че споменатата планета се намира в крайно лошо морално състояние. В смисъл, че различните области и територии на тази планета се бяха споразумели помежду си. Те бяха постигнали мир, но, забележете, със средства, свършено непонятни за нас и следователно неприемливи. Мисията ни се заключаваше именно в това: да се запознаем с техните средства и да им предложим да се възползват от нашите. За тази цел обаче бе нужно най-напред да върнем тамошните абот... аброт... абортите... с една дума, тамошните туземци към състоянието на война. Или поне на ръба на същата. В противен случай те не биха могли да оценят нашата помощ.

– Чудесно! – каза председателят. – Това си струва едно пътешествие в Космоса.

– Да. И ние напреднахме доста в мисията си... Преди всичко

обяснихме им значението на някои различия във формата на ноктите, характерни за съответните области на планетата. Направихме доста за изясняване на противоречието между глаголите „управлявам“ и „подчинявам се“, което противоречие те бяха преодолели отдавна, но пак по непонятен път. Положихме УСИЛИЯ да им посочим точните синури на търпимостта и взаимоуважението и прочее... Най-сетне успяхме да ги доведем до „ръба“.

– Великолепно – рече доволен председателят на Комисията.

– Така ние стигнахме до едно положение – продължи мрачният мъж, – при което за онези абори... аборти... за онези туземци не беше трудно да разберат как се водят преговори с камък в пазвата, що е то дипломатия, докъде могат да стигнат отстъпките, за да се избегне навреме опасността от сговор, по какъв начин се съчетава чупливата принципиалност със стоманените компромиси и тъй нататък. Аборти... абори... да, сетих се, аборигените, слава богу, излязоха разумни същества. Те си избраха правителства и се заловиха сериозно с водородно-кобалтова дейност под лозунга „Si vis pacem para bellum“. По наше предложение те се събраха на своя южен полюс. Назоваха го „Полюс на разбираемостта“, понеже се отличаваше с по-студен климат от северния. Работите се развиваха отлично. Полярният студ и вилиците спомогнаха много за стопляне на атмосферата. Тя даже се нажежа. Представителите на различните области почнаха да се гледат с кръвясали очи. Те вече протягаха ръце към копчетата за избухлива енергия, когато...

– Когато?

– Когато Ганей се намеси и развали всичко.

– Невъзможно! Как тъй?

– Той поиска думата.

– И вие му я дадохте!?

– Нямахме как... В мозъците на аборигените зашеваха някакви атавистични схващания за популокрация и гостоприемство. Тъкмо това ни доведе до ужасна катастрофа... С една дума ние вече се надявахме, че аборигенските представители ще почнат един безконечен диалог, или което бе по-радикално, ще натиснат копчетата и всичко ще полети по дяволите заедно с нас, когато Ганей стъпи на трибуната. Не мога да ви опиша нашето положение... Впрочем ето моята кратка записка по този повод: „Ганей, вместо да подкрепи общите ни усилия да уредим работите на Четвъртата планета, за общо изумление произнесе реч в мерена реч“...

– Непоносимо – рече обезсилен председателят. – Не мога да

повярвам на ушите си.

– Не мислете, че пресилвам – продължи с убедително вдъхновение мрачният стар мъж, чието лице постепенно се подмладяваше. – Нашата мисия бе провалена. Безвъзвратно... Защо? Излезе, че аборигените, макар и високо културни същества, страдат от безумна слабост към мерената реч. Още след първите Ганеви строфи те забравиха целия наш опит, всичките ни добри намерения и плодоносни усилия. Кървавият блясък в очите им угасна. В последна сметка те се запрегръщаха и започнаха да се уверяват взаимно, че никога, ама, разбирате ли, никога няма да посегнат към копчетата и бутоните...

– Страшно – изпъшка председателят.

– Да, страшно. Излезе, че напразно сме летели на „Паранойя“ цели десет години, че всичката ни логика, криеща бездни от благородство и добри намерения, не струва пукнат грош... Това беше трагедия. Всички ние го съзнавахме. Само Ганей продължаваше да бърбори своята мерена реч и онези хапльовци слушаха с отворени уста... Питам ви, председателю, за какъв дявол ходихме там?

От настъпилата тишина в залата се разбра, че на този въпрос никой не е в състояние да отговори. Мрачният мъж тържествуваше.

– Наистина трагедия – каза председателят. – Разбираме ви. По-право, опитваме се да ви разберем... Но нали все пак конфликтът с бутоните не се разрази?

– Нищо не сте разбрали – рече мрачният мъж. – Съжалявам, но трябва да ви го кажа. Целият въпрос бе – по какъв начин трябваше да се избегне конфликтът.

– Много съществен въпрос – каза председателят. – Друго нещо си е, ако мирът на онази планета би настъпил след продължителни намеци за взаимно и всеобщо изгърбушване. Или поне след една хубавичка водородно-кобалтова война... Тази е вашата мисъл, ако не се лъжа?

– Да, естествено – каза мрачният мъж, като потисна една въздишка. – Но станалото, станало... Важното в случая е, че Ганей, вместо да осъзнае вината си, и след като Четвъртата планета се върна към своята фиксидея за вечен мир, си позволи да възкликне: „Ех, да беше тъй и на нашето мило земно кълбо!“ С което за лишен път оскърби кълбото и неговите жители.

– Извинете – каза председателят. – Вие на два-три пъти произнесохте латински думички. Да не би да сте филолог?

– Не, философ съм – отвърна гордо мрачният мъж. – И се надявам, че Ганей ще понесе тежко, но заслужено наказание.

Главата на човека, който нямаше какво да каже, се тресеше от кимане.

През цялото време, докато философът даваше своите показания, председателят на Комисията не изпушаше от очи Ганей. Той се взираше в лицето на обвиняемия, оглеждаше дребната му фигура от нозете до чорлавия перчем и обратно, спираше поглед ту на изкривения възел на вратовръзката му, ту на смачкания и недотам чист панталон. Председателят очевидно се опитваше да си състави мнение за бившия астробиолог и изглежда, че успя в това, защото в същия миг, когато мрачният мъж призна, че е философ, напрежението в погледа му изчезна.

Ганей разбра, че идва неговият ред, и скри бележника си.

– Гражданино Ганей – каза председателят. – Чухте обвиненията, отправени срещу вас. Те са твърде сериозни, за да не кажа нещо повече. Съветвам ви да помислите добре, преди да отговорите... Признавате ли се за виновен?

Ганей смутено се огледа. Колегите му космонавти се отвърнаха.

Той повдигна панталона си и рече тихо:

– Не знам...

– Не знаете дали сте виновен!? – изуми се председателят. – Това е много интересно, ала не може да ви спаси от по-определен отговор.

– Тук ми е слабото място – каза Ганей с известно запъване. – Винаги ми е било трудно да давам определени отговори... Докато слушах колегите си „Паранойя“, аз чувствавах вината си. Но щом настъпваше пауза, това чувство се изпаряваше. Даже започвах да си въобразявам, че виновни са колегите...

Председателят безпомощно разтвори ръце. Цялата тричленка примига ритмично няколко пъти. Мрачният мъж стана още по-мрачен.

– Добре – каза председателят. – Да допуснем, че паузите са ви навеждали на по-правилни чувства. Какви са тогава мотивите на тия чувства?

– Нямам мотиви – отвърна Ганей. – Всичко, което се каза тук, е самата истина.

– Да е имало някакво съперничество между вас и колегите ви? Например по повод на космотелеграфистката?

– О, не. Те всички са твърде съзнателни, за да се отдават на любов по време на служба. Целият екипаж на „Паранойя“ се отличава с това качество.

– С изключение на вас?

– С изключение на мен – кимна тъжно Ганей. – Какво ли не правех,

за да спазва устава за вътрешния ред. Понякога даже се връзвах за кревата с цел да обуздам някои пориви... Но тогава за зла чест идваше Майя и ме развързваше.

– Това не е оправдание – забеляза сурово председателят. – Вярвам, че поне сте си взели поука от грешките и ако ви се случи да полетите още веднъж в Космоса...

– Боя се, че ще бъда същият – сведе поглед Ганей.

Председателят бутна шлема си още по-назад. Всички очакваха металическата шапка да издрънчи на пода, но това не се случи.

– Все пак признавате ли се за виновен, или не?

– Не знам – каза тихо Ганей. – Когато застана на мястото на колеги-те – да, признавам се. Завърна ли се на собственото си място – не. В тия работи аз винаги се обърквам. Не мога да изляза от своята кожа и в същото време съзнавам, че всеки си има кожа, в която се чувства най-добре... Какво могат да ми възразят на това? Че тяхната кожа е по-сполучливо стъкмена от моята. Но същото мога и аз да кажа.

– Такъв релативизъм не ми се нрави – рече председателят. – От гледище на безконечната еволюция на Вселената може би той е оправдан. Но ние все пак трябва да вземем някакво решение... Кажете по-добре, как виждате причините на вашите недоразумения?

– Не ги виждам – сви рамене Ганей. – Просто мисля си, че колегите трябваше да ме понасят, както аз ги понасях.

– Ха! – рече Командира.

– Ето, сами виждате – каза Ганей. – Командира на „Паранойя“ рече „ха“. Неговото „ха“ по смисъл и последици всякога се е отличавало коренно от моето „ха“. Да не говорим за интонацията... Така бе и с останалата терминология. Щиглеца например аз го наричах пойна птичка, а той – пернато или жив инвентар. Когато аз казвах равенство, той разбираше субординация. За мен Майя е прелестна шатенка, за него – телеграфистка с непозволено държане. По такъв начин ние често говорехме за различни неща, а си въобразявахме, че говорим за едно и също нещо или обратно. Може би тук е коренът на злото?

Председателят помълча някое време, като го гледаше със снизходително разочарование. Сетне затвори очи и прилепи гръб с гръбовете на двамата членове на Комисията.

Този път съвещанието трая твърде дълго. Тричленката изглеждаше потънала в натурален сън. Сред космонавтите това предизвика споглеждания и безпокойство и само видът на шлема върху главата на председателя им пречеше да се изкашлят или да потърсят друго средство за

събуждане на Комисията. Ганей реши да използва времето и измъкна бележника си.

Но Комисията не спеше. Председателят отвори очи внезапно и бодро, и то тъкмо в момента, когато Ганей, захапал писалката си, го гледаше със странна усмивка. Тази усмивка никак не съответствуваше на досегашното му скромно и почитателно държане.

Председателят надви учудването си, нахлузи шлема на главата си и се изправи в цял ръст. Колегите му от тричленката го последваха. Председателят хвана ръцете им – на единия лявата, на другия дясната и се откашля, с което облекчи присъстващите, тъй като на тях също им се кашляше. След тази всеобща кашлица настъпи тържествена тишина. Залата незабелязано се издигна и отдалечи на още по-голямо разстояние от земната кора с цел да осигури на тричленката истинско безпристрастие.

– Решение номер петдесет и три от четири хиляди, шестстотин и тридесетата година на Комисията за психо-антисептични решения – обяви председателят. – Мотиви на решението...

– Момент, моля – прекъсна го Командира. – Не грешите ли? Или може би... лапус лингве? Вие казахте – четири хиляди шестстотин и тридесета година. А „Паранойя“ излетя оттук в две хиляди шестстотин и тридесета година и отсъства само двадесет години. Следователно не може да бъде...

– Може – каза с усмивка председателят. – Грешката е ваша. Лапус интелектуалис... Забравте откритието на древния учен Айнщайн.

– О, боже мой! – извикаха едновременно четиримата космонавти независимо от различията им по останалите въпроси.

Когато суматохата попремина и космонавтите престанаха да се тухкат, защото не са могли да съобразят такова елементарно нещо, като теорията на относителността, председателят продължи:

– Мотиви на решението... Комисията изхожда от голямата опасност, която представлява проникването на всякакъв вид спорове и недоразумения в земната атмосфера, и от своята велика отговорност. Комисията взема под внимание различията в становищата, мненията и психическото устройство на всекиго от вас – нещо характерно за хората от Епохата на неуправляемата наследственост. Комисията има пред вид, че от тази епоха ни делят цели две хиляди години, и реши да приеме фактора време като смекчаващо вината обстоятелство... Длъжен съм да ви дам едно пояснение. Нашата Комисия не е съдебна инстанция, по-скоро тя е една профилактична институция. Ако си служим със съдебни

термини и изобщо със стара система от понятия, то е, за да можем да се разбираме с вас. Ще схванете смисъла на това пояснение, ако ви съобща например, че съвременното човечество не познава понятията „престъпление“, „вина“, „съд“, „защита“ и тям подобни, както и термините „уволнявам“, „свалям“, „качвам“, „отстранявам под предлог“, „превзпитавам“, „подхлъзвам“ и прочие, и прочие. Тези и тям подобни думи съществуват само в тълковните речници на древните езици и се изучават в ония факултети, които подготвят кадри по археология. Схващате ли мисълта ми?

– Приблизително – каза тихо Командира.

Мрачният философ и човекът, който нямаше какво да каже, се спогледаха не съвсем уверено. Нужно бе известно време, докато думите на председателя обиколят всички гънки ка сивото им вещество и се върнат към центъра на обобщенията. Само Ганей неизвестно по какви причини се усмихваше блажено.

– Много добре – каза председателят. – Още едно предупреждение. По вашите понятия, за да се стигне до решение, нужна е логика. За Епохата на неуправляемата наследственост тя е била крайно необходима. Сега не е тъй... Ето защо някои подробности в нашето решение могат да ви се сторят странни, несправедливи или алогични. Моля, това да не ви смущава.

При тези думи лицата на космонавтите добиха зеленикав оттенък, който можеше да се припише на зеления блясък на звездните и галактични карти по купола. Във всеки случай контрастът със свежия изглед на тримата млади гиганти от Комисията беше поразителен.

– И тъй аз апелирам да вникнете, доколкото е възможно, в мъдростта на нашето решение... Първо, относно Командира на „Паранойя“. Като разбрахме цялата сложност на отношенията в един звездолет, излетял толкова отдавна и с такава непосилна мисия, решихме: Командирът на „Паранойя“ да бъде подложен на кратко лечение от паранойя. На вашия език отпреди две хиляди години това означава, че той ще бъде освободен от длъжност, както и от представите за собствената му изключителност. Това ще бъде от полза за човечеството и за самия него.

Няколко минути Командира изглеждаше крайно озадачен. После кимна и отстъпи крачка назад. Председателят му се усмихна окуражително.

– Не се бойте. Лечението ви ще бъде съвсем безболезнено. Просто известно време ще наблюдавате някои загадъчни явления в Метагалактиката, за да се успокоите и да разберете величието на щиглиците като

инвентар... След това ще бъдете приет в обществото.

Командира се поклонил и направил още една крачка назад, като давал преднина на колегите си от „Паранойя“. Но те не бързаха да се възползват от преднината и също отстъпили назад. Председателят се пресетори, че не забелязва тези размествания.

– По-сложен е случаят с гражданина философ – продължил председателят. – Докато болестта на Командира произтича от неговото служебно положение, тук работата опира до едни по-трайни насоки на мисълта – насоки, опасни за здравето на ближния и за самата мисъл като такава. Тези насоки са толкова по-опасни за съвременното човечество, понеже се съчетават с едно хипертрофично съзнание за дълг към земното кълбо и с липсата на каквато и да е следа от чувство за хумор.

– Кълна се в материята, нищо не разбирам – каза мрачният гражданин, без да се намръщи, понеже и без това бе намръщен.

– Именно – усмихна се председателят. – Тъкмо затова Комисията реши да понесете по-продължително дезоксирибонуклеиново лечение. Инак казано, нашите специалисти ще използват твърдата радиация, за да изменят мъничко схемата на вашите характерологични наследствени качества, тоест схемата на ДНК и РНК. Това няма да ви навреди. Напротив, вие ще се отървете от някои натрапчиви идеи и от тетрадките си. Ще получите приятната възможност да продължите своя род в по-друго направление.

– Но това е насилие над личността ми!

– Но преди малко вие не отричахте насилието над личността. Даже сам ни препоръчвахте тежки наказания – усмихна се председателят. – Впрочем, нека се надяваме, че след напускане на психосанаториума вие ще познаете най-висшето благо за съвременния човек – смеха. За тая цел ще ви назначим за главен инспектор на интерпланетарните циркове и вариетета. Нима не сте доволен?

Мрачният мъж не каза нищо. Той си бе възвърнал чувството за реалност. Бе се примирил с перспективата да усвои смеха като понятие и да го използва в личната си практика.

– Отлично – каза председателят. – Дотук беше все пак лесно. Всяко завръщане на звездолети от Космоса ни поднася подобни казуси. Най-голямо затруднение ни причини обаче гражданинът, който няма какво да каже.

– Боже мой! – пошепна пълничкият човек. – Нима аз? Та аз през цялото време на пътешествието нищо не съм направил, нищо не съм казал...

– Точно тъй – каза председателят. – Вие нищо не сте казали, ако не се смятат утвърдителните възклицания. Нищо не сте направили, ако не се смятат усмивките и кимането. Тоест направили сте доста нещо.

Човекът, който нямаше какво да каже, изведнъж престана да кима. На някои от присъстващите се стори, че дори не се е и усмихвал. Той просто бе зяпнал в устата на председателя.

– Вие поставихте на изпитание нашата задължителна хуманност – председателят страдалчески сви вежди и се стараше да не поглежда към никого. – Комисията реши: да бъдете лишен от ДНК и РНК, тоест от хромозоми и гени.

– Но на „Паранойя“ нашият философ ни учеше, че такива работи не съществуват – изпъшка отчаяно човечецът.

– Тогава от какво се плашите? – засмя се председателят. – Ще ви лишим от нещо, което не съществува... – И продължи: – Комисията е изпълнена със съжаление и дълбока скръб, но вие не ще създадете поколение. Освен това, като допълнителна мярка предвижда се затварянето ви в клетка от електромагнитни пояси, скрепени с инфрачервени жички, непроницаема за каквито и да било изпарения или излъчвания. В тази клетка ще прекарате остатъка от своите двеста и петдесет години живот.

– Защо двеста и петдесет? – проплака човекът, който нямаше какво да каже. – На мен ми остават някакви си тридесет, тридесет и пет години.

– Уви! – рече тъжно председателят. – Ние не можем да откажем никому дълголетие, до което сме стигнали. Нашето разбиране за хуманност се покрива напълно с това на медиците, които открай време поддържат живота на човека, дори когато няма никакъв смисъл.

– Тогава изменете, моля ви, и моята схема, но не ме лишавайте...

– Невъзможно – въздъхна председателят. – Ще ви обясня защо. Въпреки че живеем в епохата на Управляемата наследственост, биохимиците още не са открили начин за въздействие върху ДНК и РНК, определящи доминантите на характери като вашия. Хромозомният ви апарат се отличава с невероятна гъвкавост и приспособимост към всяка химическа и социална среда, тоест практически не се поддава на изменение... Чрез изкуствено предизвикани мутации ние открихме способ за очовечаване на маймуните, превърнахме слона в главен помощник на роботите строители, прехвърлихме лъва, тигъра, риса и другите хищници в семейството на тревопасните. Все на същия принцип ние създадохме пълзящи птици и летящи охлюви. Виждате докъде сме стигнали... Що се отнася обаче до качествата на ДНК и РНК от вашия тип – тук

науката е безсилна.

– Но... но когато „Паранойя“ напускаше Земята, моите качества се ценяха – промълви човекът, който нямаше какво да каже.

– Зная. Само че столетие по-късно възгледите по този въпрос са се изменили коренно. Оказало се, че кимането, съчетано с перманентна усмивка на сговорчивост и съгласие, е едно от най-застрашителните явления на живота. От една страна, то предизвиквало заболявания от паранойя – болест, донесла безброй нещастия на човешкия род. От друга страна, доминантата на кимането притежавала свойството да се разпространява с невероятна бързина и в огромни мащаби. По едно време съловието на кимашите се размножило до такава степен, че и най-твърдите шии започнали механически да повтарят същите движения. Явила се опасност от застои и деградиране на цивилизацията. Тогава именно бил гласуван законът за обезхромозомяване и електромагнитна изолация, с който, уви, нашата Комисия е принудена да се съобрази.

– Това е жестоко – викна човекът, който нямаше какво да каже. – Протестирам!

Неговият гневен порив предизвика всеобщо учудване. Председателят го погледна с известен интерес.

– Хм, знаете ли... Вие изказахте неочаквано едно ваше лично мнение. Ще ви подложим на допълнителна експертиза. Може би дори ще обезпокоим заради вас телепсихоложката Ванга въпреки нейната чудовищна заетост.

Човекът, който нямаше какво да каже, не каза повече нищо. Това бе знак на съгласие. Председателят почака малко, после сви вежди особено строго и се обърна към Ганей:

– А сега да се занимаем с вас.

Ганей сепнато се взря в очите на председателя. До този върховен миг той се бе занимавал изключително с бележника си и не бе оценил цялата сериозност на положението. Решенията на Комисията, засягащи съдбата на неговите колеги от „Паранойя“, стигнаха до слуха му, без обаче да засегнат нито първата, нито втората му сигнална система, поради което той продължаваше да се усмихва блажено. Той се радваше на мисълта, че за двадесет години странствуване из Космоса тук, на Земята, са изменили цели две хиляди години.

Ала очите на председателя опровергаха неговия оптимизъм. Командира виновно гледаше излъсканите си ботуши; човекът, който нямаше какво да каже, но все пак беше казал нещо, въздъхна облекчено, защото му стана ясно, че наказанието на Ганей ще превиши неговото; мрачният

философ, ръководен от същите съображения, се подмлади напълно и изправи гръбнак. Той бе готов дори да се откаже от своята философия, само и само да види с очите си нейното приложение в живота... С една дума всички се превърнаха в слух и внимание.

– С вас няма да се церемоним – каза председателят със съответния остър тон. – От показанията на вашите колеги пролича съвсем ясно, че вие представлявате от себе си конгломерат, да не кажа психическа амалгама, от забележителни пороци и в края на краищата сте се промъкнали на „Паранойя“, като сте се престорили много умело на астробиолог. Вие се явявате носител на всички несъвършенства от Епохата на неуправляемата наследственост, несъвършенства, които даже в тази несъвършена епоха са се смятали за съвършени несъвършенства. Последното обстоятелство е решаващо за решението на нашата Комисия.

– Какъв беден, жалък език – можа само да промълви Ганей.

Но това не му попречи да потрепере с цялото си тяло. Наистина треперенето възбуждаше и възвисяваше неговия дух, но по същество си оставаше треперене.

– Да, това обстоятелство е решаващо и с това съображение ние сме длъжни да се съобразим – говореше председателят, без да обърне внимание на Ганеевата забележка. – Най-напред ваша е вината за провала на мисията на „Паранойя“; после – вие сте имали нахалството да наименувате КВ-Х-2745910 с нищо незначещото и твърде подозрително название „Хризантемата на Вероника“; сетне – вие сте благоволили да спасите от космосука не само Майя, което все пак би било простимо, но и целия екипаж на „Паранойя“ и с това сте нарушили най-важния член от устава на тоя забележителен звездолет; по-нататък – въртели сте там непозволена любов и по такъв начин сте увеличили човечеството на нашата пренаселена Земя с един екземпляр; най-сетне – вие сте се изразили непочтително за нашето почтено кълбо и за уважаемите инфузории. Към това като веществени доказателства трябва да се прибавят вашият непростимо изправен гръбнак и вдървена шия въпреки продължителното пребиваване на „Паранойя“... Помислете и кажете сами – как би трябвало да постъпи с вас Комисията?

Ганей размисли няколко минути и като продължаваше да трепере, отвърна тихичко:

– Не виждам друг изход, освен... Освен да ме назначите пазач на лудницата, дето ще бъде затворена уважаемата Комисия.

– Съвършено вярно – разсмя се неочаквано председателят. – Вашият отговор ни удовлетворява. При това вие нямате дълг нос... В

съвкупност Комисията реши: бившият астробиолог и настоящ производител на мерена реч Ганей... (фамилията да се запише допълнително за по-пълна идентификация) да се приеме в обществото без съществени поправки.

Ако в този миг би съществувал точен уред за измерване на тишината, навярно стрелката му би спряла на цифрата 0 (словом – нула). Изумлението сред космонавтите, обратно, полетя към плюс безкрайност. Дори залата със звездните купове и галактики от изненада хлътна с петдесет метра надолу.

Малко по-сетне настъпи минута на трагично раздвижване сред космонавтите.

– О, да можех да се върна на звездолета! – промърмори Командира.

– Не мога да се съглася – рече мрачният философ. – Но доколкото Комисията е упълномощена... напълно съм съгласен.

– Ще обжалвам – каза човекът, който имаше вече какво да каже. – Та само аз ли трябва да понеса...

– Свободни сте – прекъсна ги любезно председателят и пусна ръцете на двамата си колеги.

Устата на Ганей, както може би читателят вече подозира, бе отново споходена от познатата ни блажена усмивка. Но заповедта на председателя си беше заповед. Заседанието бе закрито.

Четиримата космонавти се поклониха и тръгнаха към вратата на залата, всеки със своето настроение. Вратата сама се отвори пред тях.

Пръв направи решителна крачка в празното пространство под себе си Командира, следван по традиция от човека, който нямаше какво да каже. В случая той нямаше и какво друго да направи, тъй че отново показа характер. Мрачният философ изви шия, огледа подозрително залата, помириса въздуха и като не намери нищо подходящо за помирисване, прекрачи прага. Ганей, бодър и развеселен, също се готвеше да хлътне в неизвестността на новия си живот, когато вратата пред него се захлопна и председателят го позова:

– Гражданино Ганей, бихте ли останали за минутка?

Ганей се върна. Молбата на председателя бе извънредно учтива, а вратата и без това – затворена. Председателят се усмихваше благосклонно. Той протегна могъщата си ръка и потупа Ганей по рамото, при което бившият астробиолог отхвъркна малко настрани.

– Както забелязахте, драги Ганей, Четвъртата планета не е единствената, гдето обичат мерената реч.

– От което съм безкрайно щастлив – отвърна Ганей като

разтриваше рамото си.

– По време на заседанието вие пишехте нещо в бележника си. Може ли да го видим?

Ганей се изчерви по навик, но този път цветът на лицето му бе значително по-наситен. Той промърмори скромно:

– Не си заслужава... Пък и почеркът ми...

– Нищо, ние и тримата сме изучавали древния правопис.

Председателят протегна ръка. Ганей със страдалческа усмивка му подаде омазания бележник и председателят запрелиства страниците.

Бележникът бе гъсто изписан. Буквичките бяха толкова дребни, че не можеше нищо да се прочете. Председателят бръкна в една от гънките на своята цветна дреха, измъкна лупа и се наведе над първата страница.

– Та това е все мерена реч – възкликна той. – При такъв ситнопис тук трябва да са събрани най-малко половин милион строфи.

– Милион и половина – каза стеснително Ганей. – След прочистването на „Паранойя“ от мерената реч аз си припомних и възстанових всичко. Пиших в часовете на изкуствената нощ, установена там. А през изкуствените дни криех бележника си под ризата, до тялото, та последните седем години от пътешествието трябваше да мина без баня... Затова е толкова омазен.

Но председателят и двамата му колеги едва ли го чуваха. Те бяха събрали глави над бележника и въоръжени с лупи, се бяха унесли в четене. От време на време се чуваха въздишки, от време на време – възхитени ахкания и тихичък смях.

– Добре сте ги наредили вашите колеги от „Паранойя“ забеляза по едно време председателят. – Особено философа... Ха-ха-ха!

Но Ганей кой знае защо не се усмихна. Той не изглеждаше щастлив. И беше прав. В следния миг веждите на председателя се събраха над красивия му гръцки нос:

– Как! Вие сте се осмелили!...

Лицата на двамата му колеги също угаснаха, а в очите им припламнаха неочаквано людоедски искрици.

– Какво нахалство, пфуй! – изпухтя председателят, като се наведе над последната страница. – Слушайте, слушайте само... „Тия тука се споразумяха с Командира от пръв поглед. Ясно, от един дол дренки“... „Да напиша една епиграма за тричленката, която мисли с гърбовете си. Рими: тричленка – дренка – дремка“... Ето и още: „Шлемът на председателя наподобява нощно гърне. Той трябва да го слага не на главата си, а на друго място... Нима хората още мислят с това място? Интересно“...

Чакайте, даже някакви стихове... Да, да... Ето:

Ах, таз наша планета,
толкоз мила и тъй прекрасна!
Тя в пространството носи се ясно,
та се люшка наляво, надясно...
И родена да пее и свети
на останалите планети,
тя чрез мъдри комисии и мисии
и чрез разни други трансмисии
все сама се поставя на тясно...
Та на тази наша планета,
в рими, в стихове, в ритми възпета
пак ще загази поета...

„Забележка; Загазването е сигурно. Целият въпрос е на каква дълбочина“... И тъй нататък, и прочее... Безобразие! – заключи председателят.

– Но това са само наброски. Необработени... – промълви Ганей ни жив, ни мъртъв.

– Толкова по-зле – изръмжа председателят. – Значи, докато ние се мъчехме тук да оправим вашите космически бъркотии, вие ето с какво сте се занимавали. С бездарно стихоплетство! С осмиване на земното кълбо!...

– Моля ви се – профъфли жалко Ганей, – нали сам казахте, че за съвременното човечество чувството за хумор...

– Ха-ха! – изсмя се зловещо председателят. – Чувството за хумор! Нима си въобразявате, че то е някаква безкрайна величина? Че ние си нямаме друга работа освен да се смеем? – Той се овладя и си възвърна академичния тон. – Ние естествено нямаме нишо против сатирата отпреди две хиляди години. Като историци ние сме я изучавали с особен интерес... Обаче оттогава насам самото понятие за сатира се промени, уважаеми гражданино Ганей, и в тоя процес на изменение тя, сатирата, се вля и се включи в понятието ода, като по тоя начин се роди един съвършено нов и благодатен хибрид... М... да! При тези обстоятелства може би ние трябва да преразгледаме решението си... Как мислите, колеги?

Вместо отговор двамата опряха гърбове в председателския гръб и Комисията постигна мигновено съгласие.

Без да каже повече нито дума, председателят се измъкна през

вратичката на кръглата трибуна. Сетне, като гледаше сурово над главата на Ганей, отсече:

– Вървете пред нас.

И Ганей, дребничък и чорлав като циганин, тръгна пред тримата млади и красиви гиганти. Панталонът му имаше твърде жалък вид.

Той не забеляза как от височината на антигравитационната зала бе слязъл на земята. Бе склонен да помисли, че всичко е било само лош сън и дори имаше право да помисли така, понеже лошите сънища, както е известно, са по-чести от добрите. Но като се обърна, видя зад гърба си едрите неми фигури на смръщената тричленка. Не, не беше сън!... Уви, не беше сън!... Вдигна глава нагоре и съзря в светлината на привечерното небе силуета на яйцевидната зала. Една прекрасна реална половинка от гигантско яйце на фона на илюзорно лилавото небе. За всеки случай Ганей се ошипа над лакътя доста силно, тъй че неочаквано изписка. И болката, и писъкът бяха реални. Не беше сън...

Следния миг това бе потвърдено и от действията на председателя. Той хвана бившия астробиолог за ръката, издаде някакъв звук, подобен на чуруликане (не бива да се забравя голямата музикалност на човешките гласове от Епохата на управляемата наследственост) и тричленката заедно със своя пленник полетя над големия град.

Това беше шеметен и прелестен полет. Долу се простираше приказното сияние на града – наляво, надясно, на юг и на север, докъдето око стига, и още по-нататък. Дори по време на своето космическо пътешествие между най-гъстите звездни купове Ганей не бе се любувал на такова безконечно и жизнерадостно сияние. Нищо чудно, че още в първия миг на полета той изгуби всякакво чувство за перспектива. Притвори очи и се отдаде на волята на вятъра и на тричленката. Престана да трепере. Пък и да трепереше, дългогодишното му пребиваване на „Паранойа“ го бе приучило да не обръща внимание на подобни дреболии.

Скоро обаче, верен на своите вредни навици, Ганей си припомни, че притежава дар мислене. Как той използвав тоя дар, докато летеше над безкрайния град, може само да се предполага, тъй като историята мълчи по въпроса. Допустимо е, като се има предвид неговата слабост към сравненията, да се е поставил на мястото на подмладения Фауст – с тая разлика, че вместо един Мефистофел водачите му бяха трима. Наистина той нямаше време да поразсъди за смехотворната простота на човешките страсти, макар в момента да беше тяхна жертва, нито да погледне отвисоко веселата ефимерност на щастието... Едно обаче е сигурно: сравнението с Фауст навярно му е харесало, ако, разбира се, е

минало през ума му; а много е възможно да го е смаяла научната прозорливост на Гьоте, предвидил с такава гениалност и появата на Мефистофел, и летенето без помощта на специални апарати.

Разбира се, в момента Ганей не би могъл да подозре, че съвременното човечество не знае нищо за Гьоте – след две последователни атомни войни и петдесет и три конфликта, разрешавани с каменни брадви, стрели и копия. В противен случай той още тук, във въздуха, при свистенето на вятъра в ушите му и гробното мълчание на тричленката – би осмял жестоко разума и човеколюбието на делфините, които не са се погрижили да съхранят безсмъртието на древния му колега...

Допустимо е обаче мислите на Ганей да са имали свършено друга насока. Не е невъзможно бившият астробнолог да е бил загрижен за своето собствено безсмъртие, тоест за своя омазнен и зацапан с космически прах бележник. Един полет към неизвестността напълно би могъл да предизвика такава загриженост, особено като се знае, че бележникът се намираще в могъщата ръка на председателя.

И все пак предвид двадесетвековната изостаналост на Ганеевото мислене, отличаващо се с необузdana себичност, най-вероятно е, че вместо да се възхищава на блестящата гледка под нозете си или да се занимава с Гьоте и със съдбата на бележника, той се е занимавал със себе си, тоест със своето положение на летец към неизвестността. Колкото и това да говори в негова вреда, през главата му положително са минали възмутителни мисли за сияйния град долу, за морала на тричленката и може би дори за мястото на бившите астробиолози в съвременния свят – една идея, свързана най-дребнаво с личната му участ... Смешни и непротистими мисли! Защото по силата на своята неуредена наследственост Ганей навярно се е упреждал за прекалената си вяра в еволюцията на света и задето е извадил преждевременно бележника си изпод ризата.

Подобни примитивни схващания без друго не правят чест на нашия герой.

Но да оставим настрана предположенията и да се върнем към фактите. Поддържан от своите мълчаливи пазачи, Ганей прелетя едно неопределено пространство в съответното неопределено време... Градът долу си оставаше все същият и все така безкраен. Сградите му бяха построени изцяло от прозрачни панели и покриви. Това естествено можеше да удиви един човек, който се връща от Космоса и не знае, че хората от този век няма какво да крият помежду си.

И наистина Ганей бе удивен. През покривите долу се виждаха съвсем ясно прекрасни човешки фигури от двата пола, заети с рисуване,

четене, музикален екстаз или телевизионен транс, със забавна философия и литературни клоунади, с математически балет, физически действия, експериментална любов и пр. Някои двойки даже се целуваха пред големи всеобхватни огледала с цел да преживеят по-пълно и безкористно своите платонически чувства... Всеки може да си представи каква завист предизвикваха тези чудесни гледки в душата на бившия астробиолог и настоящ любител на мерената реч. При това всички тези хора бяха така погълнати от своите занятия и ги изпълняваха с такова съвършено майсторство, с каквото могат да го правят същества, намиращи се в перманентна отпуска. Ганей гледаше и не можеше да се нагледа. Този век бе измислен сякаш специално за него. Ала както личеше, не му бе съдено да вкуси от прелестите на такъв един живот... Каква ирония на съдбата!

Най-сетне започна спускането. Тричленното въздушно звено, в центъра на което се намираше Ганей, кацна върху прозрачния плосък покрив на една огромна сграда. На Ганей му се стори, че е стъпил върху гладката повърхност на голямо планинско езеро. Като очакваше всеки миг да потъне, той побърза да си помисли, че това прекрасно човечество е овладяно от тотална гигантомания. „Всичко у тях е голямо – реши той. – Хората, сградите, градовете... Не е чудно, че закъсването ми също е голямо“...

Той почака малко, но не потъна. Погледна под нозете си и се вцепени: там долу се простираше някакъв необозрим амфитеатър, претъпкан от публика; концентричните кръгове от пъстри, раздвижени фигури започваха на дълбочина двеста, двеста и петдесет метра и като се разширяваха постепенно, стигаха до самия покрив. Ганей бе обхванат от тръпчивото чувство, че подметките му опират върху главите на най-високо седналите зрители. Амфитеатърът много би приличал на футболен стадион, ако формата му не бе кръгла вместо елипсовидна и ако имаше едно зелено правоъгълно гюле на дъното си.

Но такива неща нямаше и изобщо нямаше никакво поле: просто това бе един гигантски конус, обърнат с върха надолу. И тъкмо там, дето трябваше да бъде върхът на конуса, заключен от най-малкия кръг зрители – тъкмо там се издигаше някакво странно съоръжение. От височината на покрива съоръжението не можеше да бъде разгледано добре, но Ганей след по-внимателно виждане и като погледна още веднъж строго то лице на председателя, разбра, че това съоръжение представлява нещо средно между ешафод и гилотина. Към тази ешафодогилотина бяха обърнати взорите на милионната публика.

„Я гледай ти, ще се мре по французки – каза си Ганей, без да подозира колко е близко до истината. – Тия тук не били съвсем прости.“

– Да вървим – потвърди мисълта му председателят.

– Да вървим – рече унило Ганей.

Един невидим и неосезаем ескалатор ги запуска към дъното на амфитеатъра. Главите на милионната публика се обърнаха към тях и тозчас мелодичен рев изпълни пространството, сякаш гръмнаха едновременно десет хиляди симфонични оркестъра.

Ганей и тримата му придружвачи стъпиха на една пурпурна пътека, която опасваше ешафода.

Симфоничният рев стигна пределите си. Председателят на Комисията тръгна по пътеката с бавна и твърда крачка, с каквато са вървели някога римските триумфатори, преди да съобщят на тълпата радостната вест за петдесет хиляди вражески трупа и също толкова отечествени. След него с наведена, готова за жертва глава пристъпваше Ганей, следван от двамата членове на Комисията. Въпреки затрудненото си положение бившият астробиолог не пропусна да забележи, че на първите скамейки, около пътеката, са насядали най-едрите и красиви хора на тоя чуден век. Той дори намери в себе си сили да се заяпа във великолепните им голи нозе, разбира се, не в мъжките, и да си припомни какво приятно нещо е все пак животът – още едно доказателство за неговото непростимо лекомислие.

Но ето че председателят завърши обиколката и се спря пред стълбичката на ешафода. В същия миг у Ганей внезапно проговори гордостта на някои негови колеги отпреди две хиляди и повече години. Той си припомни, че мнозина от тях бяха умрели достойно, макар и при поскромни обстоятелства, и си каза, че ще е добре да последва примера им. Липсата на по-добри възможности укрепи духа му. С властно движение на десницата си той отстрани председателя и се изкачи на високата площадка без ничия помощ. Стъпи и се огледа. Близката околност и самият ешафод му се сториха особено зловещи. Може би защото имаха съвършено невинен вид. На площадката не се забелязваше каквато и да е следа от гилотина. Нямаше и човек с червена качулка, разголена гръд и топуз под мишницата. Надеждата на Ганей да зърне поне някакво подобие на клада от сухи цепеници не се оправда. И което беше най-невероятно, отсъствуваше традиционната бабичка от легендата за Ян Хус.

„Дяволска работа – учуди се Ганей. – Я колко напред е отишла техниката!... Нима човек може да бъде екзекутиран без помощта на човек?“

– Не – каза гласът на председателя.

Едва сега Ганей откри, че председателят стои до него и извишава над главата му своя великолепен ръст. Той забеляза и двамата членове на Комисията. Те бяха останали в подножието на ешафода. Те се усмихваха. Усмихваше се и целият многомилionen амфитеатър.

Ганей мъчително преглътна. Това беше планина от усмивки, която легна върху плещите му и за малко не подрони волята му да умре достойно. Това беше истинска, непроходима джунгла от усмивки. Подобно чувство на хумор той не бе очаквал даже от хората на четири хиляди и тридесетата година.

Тогава го обзе свещен гняв.

– Смейте се – извика той и се изправи в целия си дребен ръст. – Мислите, че астробиолозите ще се свършат с моята гибел? Ха! Най-добре се смее този, който последен...

– Добре де, прав сте – прекъсна го председателят. Той се обърна към публиката и гласът му прозвуча като арфа: – Мен се падна честта, мили братя и сестри, да ви известя, че само преди няколко часа се приземи звездолетът „Паранойя“, познат на всички ви от историята. В това няма нищо чудно, доколкото всички звездолети в края на краищата се завръщат на Земята. Необичайното в случая е, че с този именно звездолет пристигна между нас един истински, при това напълно съхранен поет. – Тук председателят направи широк жест към смачканата фигурка на Ганей. – Този пришелец от Космоса, тоя гражданин на земното кълбо, е осуетил, макар и неволно, една неприятна галактична катастрофа: спомняте си навярно, че на „Паранойя“ е била възложена задачата да оправи Четвъртата планета на Гама... Но това не е кой знае каква заслуга, животът във Вселената и без туй е неизтребим. Главното е, че гражданинът Ганей през цялото време на пътешествието е писал мерена реч. Та дори и по време на нашето психоантисептично заседание... Той ще ви прочете бележника си. Нека това да бъде неговото наказание. А може би и вашето?

Публиката се разсмя и продължи смеха си с гръмоподобни ръкопляскания.

Няма защо да казваме, че Ганей бе загубил ума и дума. Когато смисълът на събитието стигна до съзнанието му, той можа само да се поклони. Той се поклони по-дълбоко и по-искрено, отколкото се бе кланял когато и да било в живота си. Сиянието на очите му затъмняваше блясъка на целия безкраен град заедно с амфитеатъра.

– Хайде – побутна го с лакът председателят и му подаде бележника.

– Започнете, моля ви се, с епиграмите за Комисията.

Ганей за втори път се ощипа. Но този път това не му помогна.

– Слушайте, кажете ми най-сетне къде се намирам? Вие споменахте Земята...

Председателят се усмихна загадъчно, без да отговори.

– И тия хора тука?... – заекна Ганей.

– Да – рече председателят на ухото му. – Бъдете спокоен. Няма да има нито футбол, нито боксов мач.

– Боже господи! – въздъхна зашеметен Ганей. – Какво ли не става за някакви си двадесет години!

– За две хиляди – поправи го председателят. – Не забравяйте Айнщайн.

Ганей кимна в знак на съгласие и миг по-късно забрави за теорията на относителността. Той разтвори бележника си...

Човешкият амфитеатър слушаше притихнал. И всички виждаха и чуваха еднакво добре, понеже на най-горните места седяха хората с най-силни очи и най-остър слух.

КРАЙ

© 1976 Емил Манов

Източник: <http://sfbg.us>

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/223>]